

Πρώτες βοήθειες σε μία οξεία κρίση μιας χρόνιας ασθένειας (Οι ταραχές των φυλακών μας)

A. ΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ - ΜΑΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ
*Καθηγήτριας, Προέδρου Ιδρύματος Δικαιωμάτων
του Ανθρώπου*

Με το άρθρο αυτό, η συγγραφέας εκφράζει τη γενική ανησυχία της κοινωνίας μας για την οξεία επιδείνωση της κατάστασης των φυλακών, παρουσιάζει τα κυριότερα αίτια και προτείνει μερικά άμεσα μέτρα αντιμετώπισης της κρίσης.

Ως κύρια αιτία αυτής της κρίσης θεωρείται ο υπερβολικός συνωστισμός κρατουμένων στις ελληνικές φυλακές, ο οποίος είναι παρεμποδιστικός και της κράτησής τους κατά κατηγορίες αλλά και της προστασίας τους από διάφορες μεταδοτικές ασθένειες. Δεν παρέχεται, επίσης, η δυνατότητα για εργασία των κρατουμένων ενώ το σωφρονιστικό προσωπικό είναι ποσοτικά και ποιοτικά ανεπαρκές.

Για την άμεση αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών προτείνεται:

1. Η κατάργηση της προσωπικής κράτησης των οφειλετών από συμβατικές υποχρεώσεις.
 2. Η κατάργηση της φυλάκισης για μία σειρά αδικημάτων που αφορούν στους χρήστες ναρκωτικών και στους παραβάτες παρά πολλών ειδικών διοικητικών νόμων.
 3. Η εφαρμογή του μέτρου της απέλασης των αλλοδαπών-δραστών σοβαρών αδικημάτων και η άμεση εκδίκαση των υπολοίπων αδικημάτων, που αυτοί διαπράττουν, ώστε να αποφεύγεται η προσωρινή κράτησή τους.
 4. Η εφαρμογή της αναστολής εκτέλεσης της ποινής με παρακολούθηση.
 5. Η μεταφορά αρκετών κρατουμένων στις αγροτικές φυλακές της χώρας.
 6. Η αμεσότερη επαφή των δικαστών με τις φυλακές, ώστε να γνωρίσουν κάπως περισσότερο τι σημαίνει στην πράξη η φυλάκιση και ποιες είναι οι αρνητικές συνέπειές της.
-

Ι. Ο υπερπληθυσμός και οι συνέπειές του

Ο Νοέμβριος του 1995 υπήρξε ο πιο δραματικά ταραχώδης μήνας των φυλακών μας, παρ' όλο που όλο το τελευταίο χρονικό διάστημα οι ταραχές στις φυλακές μας, ιδίως στον Κορυδαλλό, κάθε άλλο παρά σπά-νιες ήταν.

Σκοπός αυτού του άρθρου δεν είναι να εξετάσουμε πώς θα έπρεπε οι φυλακές μας να εκπληρώσουν το σκοπό της βελτίωσης και επανένταξης των εγκλειστών σ' αυτές. Σε καμιά χώρα, ούτε στις πιο προηγμένες ως προς το σωφρονιστικό σύστημα, δεν έχει επιτευχθεί αυτός ο σκοπός αλλά ούτε έχουμε την πρόθεση να συζητήσουμε εδώ την ανάγκη αποκατάστασης της στερητικής της ελευθερίας ποινής με εναλλακτικά και καταλληλότερα μέτρα. Σήμερα, βέβαια, επικρατεί αυτή η τάση στη σύγχρονη αντεγκληματική πολιτική, η οποία θεωρεί απαράδεκτο το παλιό σύστημα - που ο Ποινικός Κώδικάς μας έχει καθιερώσει - η στέρηση της ελευθερίας να αποτελέσει την ποινή - κανόνα. Η επιλογή των προσφορότερων μέτρων αντί αυτής της ποινής με βάση αφ' ενός τα αποτελέσματα που διαπιστώθηκαν σε άλλες χώρες από τη χρήση του ενός ή του άλλου από αυτά, και αφ' ετέρου την ελληνική πραγματικότητα, έχει ανάγκη ειδικής μελέτης και στοχασμού, που δεν αποτελούν το αντικείμενο αυτού του άρθρου.¹

Με το σύντομο αυτό άρθρο, απλώς επιδιώκουμε να εκφράσουμε την ανησυχία μας για τη δραματική επιδείνωση της κατάστασης που διαπιστώνεται προσφάτως στις φυλακές, να δούμε ορισμένα από τα κύρια αίτιά της και να προτείνουμε μερικά μέτρα εξουδετέρωσής τους. Αποβλέπουμε δηλαδή στην άμεση βελτίωση της οξείας κρίσης που επικρατεί στις φυλακές μας καταγράφοντας μερικές «πρώτες βοήθειες».

Η γνώμη μας, που συμπίπτει μ' εκείνη της Έκθεσης της Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Σύμβασης κατά των βασανιστηρίων, είναι ότι κύρια αιτία της επιδείνωσης της κατάστασης, ιδίως στις φυλακές του Κορυδαλλού, αποτελεί ο υπερβολικός συνωστισμός κρατουμένων.

Κατ' αρχήν, ο εγκλεισμός δημιουργεί πολύ δυσάρεστες ψυχικές καταστάσεις και αντιδράσεις, ανάμεσα στις οποίες τάσεις απόδρασης και εξέγερσης. Όταν, όμως, 1400 άνθρωποι συνωστιζονται σε χώρο που μπορεί να περιλάβει 400, δημιουργούνται συνθήκες διαβίωσης απάνθρω-πες και συνεπώς καθαυτό εκρηκτικές καταστάσεις.

1. Πάντως δεν θα πρέπει να αγνοηθεί το γεγονός ότι η πρόσφατη σωφρονιστική νομοθεσία μας και ιδίως ο νόμος 1815/1983 άνοιξε θαρραλέα τη θύρα προς αυτή την κατεύθυνση. Άλλο θέμα, βέβαια, αν εφαρμόζεται στην πράξη.

Η κατάσταση γίνεται ακόμη εκρηκτικότερη επειδή σοβαρό ποσοστό των κρατουμένων είναι τοξικομανείς (60%) και άλλο ένα σοβαρό ποσοστό είναι αλλοδαποί (γύρω στο 25%) που δυσκολεύονται να συνεννοηθούν, να επικοινωνήσουν, με τους συγκρατούμενούς τους.

Η εκρηκτική αυτή κατάσταση γεννά εξεγέρσεις, που αποτελούν περισσότερο ξεσπάσματα ύστερα από κάποια αφορμή παρά προσχεδιασμένες ενέργειες.

Σοβαρή αιτία ανωμαλίας στις φυλακές είναι και το ότι όλες οι κατηγορίες κρατουμένων κρατούνται φύρδην - μίγδην. Ακόμα και οι τοξικομανείς δεν έχουν πλήρως διαχωριστεί, με αποτέλεσμα σοβαρός αριθμός από το 60% των τοξικομανών του Κορυδαλλού να έχουν γίνει τοξικομανείς μέσα στις φυλακές. Εξάλλου γύρω στο 75% των τοξικομανών αυτών πάσχουν από ηπατίτιδα. Ο υπερβολικός συνωστισμός κρατουμένων είναι παρεμποδιστικός και της κράτησής τους κατά κατηγορίες, αλλά και της προστασίας τους από μεταδοτικές νόσους και της νοσηλείας τους εφόσον ασθενήσουν (κάποτε περιμένουν επί μήνες για να έρθει η σειρά τους να εξετασθούν από το γιατρό).

Θα ήθελα να σταθώ ιδιαίτερα στην τοξικομανία. Είναι γνωστό ότι η χρήση τοξικών ουσιών αποτελεί μέσο φυγής από την πραγματικότητα. Είναι συνεπώς εύλογο οι φυλακισμένοι να είναι ιδιαίτερος ευεπίφοροι στη χρήση ναρκωτικών για να αποσπασθούν φανταστικά από την άθλια και θλιβερή πραγματικότητα της ζωής τους. Η ανία από την απραξία - μη απασχόληση σε εργασία - αυξάνει την προθυμία τους να δοκιμάσουν τα ναρκωτικά.

Συνεπώς η ανάμιξη φυλακισμένων τοξικομανών με μη τοξικομανείς είναι αναμενόμενο ότι θα έχει αποτέλεσμα τη διάδοση της τοξικομανίας και στους δεύτερους.

Το πώς κυκλοφορούν οι τοξικές ουσίες στις φυλακές είναι άλλο θέμα. Οι τρόποι είναι πολλοί. Οι μέθοδοι που μηχανεύονται συγγενείς και συνεργάτες των τοξικομανών, για να εισδύσουν οι τοξικές ουσίες στις φυλακές, είναι αφάνταστης εφευρετικότητας. Πάντως, ασφαλώς, δεν παρεμβαίνει πάντοτε η αισχροκερδής συνεργία του φυλακτικού προσωπικού.

Έτσι εισερχόμεθα στο σοβαρό θέμα του σωφρονιστικού - φυλακτικού προσωπικού.

Το προσωπικό αυτό ασφαλώς πολύ απέχει από το να είναι το κατάλληλο. Ωστόσο από αυτή τη διαπίστωση στο να φθάσουμε να θεωρούμε το προσωπικό αυτό ως το κυρίως υπαίτιο της άθλιας κατάστασης των φυλακών μας υπάρχει σημαντική απόσταση.

Πρώτα απ' όλα πρέπει να τονίσουμε ότι το φυλακτικό προσωπικό είναι ποσοτικά και ποιοτικά ανεπαρκές. Ζουν κι' οι φύλακες περίπου σαν φυλακισμένοι σ' αυτό το άθλιο περιβάλλον, ο δε ρόλος τους είναι δυσχε-

ρής και επικίνδυνος. Όταν 2 ή 3 φύλακες (άοπλοι, φυσικά) πρέπει να επιβλέπουν και να συγκρατούν κάποτε πληθυσμό 300-400 ανθρώπων μιας πτέρυγας, έτοιμων για εξέγερση, ανάμεσα στους οποίους πεπειραμένοι κακοποιοί, που πάντα στις φυλακές κυριαρχούν πάνω στους συγκρατούμενούς τους, ο κίνδυνος κακοποίησης, ακόμα και θανάτωσης, των φυλάκων είναι φανερός. Ο κίνδυνος είναι φυσικά πολύ πιθανότερο να πραγματοποιηθεί σε περιπτώσεις ανταρσίας, εξέγερσης κ.λ.π., και μάλιστα όχι μόνο εναντίον φυλάκων αλλά και συγκρατουμένων. Έτσι ο φόβος είναι ο κύριος λόγος της υποχωρητικής και ανεκτικής στάσης τους.

Ο ρόλος του σωφρονιστικού - φυλακτικού προσωπικού αποβαίνει δυσκολότερος λόγω της έλλειψης κατάρτισης. Συγκεκριμένα, αγνοεί πώς να χειρισθεί τα διάφορα δυσχερή προβλήματα, αγνοεί στοιχεία της ψυχολογίας των κρατουμένων κ.λ.π. Ποιος φταίει γι' αυτό; Φυσικά η Πολιτεία, αφού, ενώ υπάρχουν καταρτισμένοι υποψήφιοι, διορίζονται, με τις γνωστές επεμβάσεις, οι ανίδεοι. Κραυγαλέα είναι η περίπτωση δέκα προσώπων που πέτυχαν προ διετίας και πλέον σε σχετικό διαγωνισμό πρόσληψης σωφρονιστικών υπαλλήλων και δε διορίζονταν, παρ' όλο που προσέφυγαν και στα διοικητικά δικαστήρια, προσβάλλοντας την παράλειψη του διορισμού τους, και δικαιώθηκαν.²

Όσο για τη «διαφθορά» των φυλάκων και σωφρονιστικών γενικότερα, ασφαλώς θα υπάρχει, αλλά είναι σφάλμα να γενικεύουμε. Εξάλλου, οι συνθήκες που ιδίως ο υπερπληθυσμός και η σύνθεσή του δημιούργησαν ευνοούν την ανάπτυξη της διαφθοράς. Όταν οι τοξικομανείς σήμερα εκπροσωπούν το 60% των κρατουμένων (εδώ και 15 χρόνια ήταν το 10%) είναι φανερό ότι η διακίνηση ναρκωτικών στη φυλακή καθίσταται πολύ επικερδές εμπόριο. Όταν οι κρατούμενοι συμβιώνουν άθλια ανά 3 ή 4 σε στενόχωρο κελί ενός ατόμου, είναι φυσικό να υπάρξουν σοβαρές οικονομικές προσφορές κρατουμένων στους σωφρονιστικούς για ευνοιοκρατική τοποθέτησή τους σε κελί είτε μοναχικό είτε με ένα μόνο συγκάτοικο (πράγμα αδιανόητο άλλοτε, όταν καθένας έμενε στο κελί του μόνος). Αν λάβουμε υπ' όψη και την περιρρέουσα σύγχρονη ατμόσφαιρα διαφθοράς στην κοινωνία μας - αλλά και στις κοινωνίες άλλων χωρών - και μάλιστα αρχίζοντας από τα υψηλά στρώματα που προβάλλουν ως κοινωνικά

2. Βλ. μεταξύ άλλων, απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών 791/95. Τονίζω ότι η κύρια αντίδραση κατά του διορισμού των ως άνω επιτυχόντων ειδικευμένων προσώπων προερχόταν από τους αξιωματούχους του φυλακτικού προσωπικού, που φυσικά είναι επιστημονικά ακατάρτιστοι και θεωρούσαν ότι ένας τέτοιος διορισμός θα αποτελούσε επιζήμιο προηγούμενο ως προς τη μέθοδο και τα προσόντα διορισμού των διοριζομένων. Η παράγραφος 2 του άρθρου 99 του ν. 1851/89, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 10, παράγραφος 16 του ν. 2298/95, προβλέπει ένα τετράμηνο θεωρητικής κατάρτισης κι ένα τετράμηνο πρακτικής για την οριστική πρόσληψη του φυλακτικού προσωπικού που έχει ήδη προσληφθεί (δοκιμαστικά). Κατά τη γνώμη μου θα έπρεπε να προηγείται προκαταρκτικός διαγωνισμός.

υποδείγματα, ομολογώ ότι δεν αντιλαμβάνομαι πώς είναι δυνατόν να περιμένουμε αδιάφορους φύλακες φυλακών και μάλιστα υπό τις συνθήκες που αυτοί διατελούν - μερικές αναφέραμε ήδη - και με τη γλίσχρη αμοιβή τους! Η γνώμη μας είναι ότι αν αλλάξουν οι σημερινές συνθήκες διαβίωσης στις φυλακές, θα μειωθούν αμέσως οι ευκαιρίες χρηματισμού του προσωπικού. Φυσικά, παράλληλα, θα πρέπει πάντα να εφαρμόζονται και οι δέουσες κυρώσεις στους παραβάτες, συμπεριλαμβανομένης, εν ανάγκη, και της απόλυσης. Και προπαντός η πρόσληψή τους να γίνεται πολύ προσεκτικά και με κριτήρια που να λαβαίνουν υπόψη και κατάρτιση και ήθος και ικανότητα επιτυχούς επαφής και επιβολής στους κρατούμενους.

Κανονικά όλοι οι κρατούμενοι πρέπει να εργάζονται, μαθαίνοντας, μάλιστα, χρήσιμα, από βιοποριστική άποψη, επαγγέλματα. Η εργασία θα τους στηρίξει ψυχικά και θα τους συνηθίσει να απασχολούνται αντί να εθίζονται στην αργία και να καταστρώνουν με άλλους συγκρατούμενους σχέδια μελλοντικής εγκληματικής δραστηριότητας. Πώς να απασχολήσεις, όμως, τόσο αριθμό κρατουμένων; Πού να στεγαστούν τα εργαστήρια για τόσους ανθρώπους; Παράδειγμα οι γυναικείες φυλακές Κορυδαλλού, όπου, με τον υπερπληθυσμό τους και αυτές, έπαυσαν να διαθέτουν εργαστήρια (ιδίως ταπητουργίας) στα οποία να απασχολούνται όλες οι κρατούμενες, όπως στο παρελθόν.

Νομίζουμε ότι είναι φανερό από τα παραπάνω ότι ο υπερπληθυσμός όχι μόνο δημιουργεί απάνθρωπες συνθήκες διαβίωσης, εξομοιούμενες με τα βασανιστήρια, αλλά γεννά και παρεπόμενες συνέπειες, δημιουργώντας σοβαρή επιδείνωση της κατάστασης των φυλακών. Γενικά αποβαίνει γενεσιουργός εξόχως εκρηκτικών συνθηκών. Συνεπώς, κάθε βελτίωση της κατάστασης των φυλακών είναι ανέφικτη αν δε λυθεί το θέμα του υπερπληθυσμού, πράγμα που θα συντελέσει στη μερική τουλάχιστον εξάλειψη πολλών σοβαρών ανωμαλιών.

Τα παραπάνω ισχύουν και μετά την έκδοση του ν 2298/95. Το ιδρυόμενο από το νόμο αυτό Κεντρικό Επιστημονικό Συμβούλιο Φυλακών (ΚΕΣΦ) είναι βέβαιο ότι δεν μπορεί να πετύχει στο έργο του, αν δεν θέσει ως πρώτο στόχο τη λύση του προβλήματος του υπερπληθυσμού. Ούτε ο εισαγγελέας που πρόκειται να εγκατασταθεί στις φυλακές - αν εγκατασταθεί ποτέ - σύμφωνα με τον ίδιο νόμο, θα μπορέσει να τα βγάλει πέρα χωρίς την προηγούμενη αραίωση του πληθυσμού των φυλακών.

II. Προτάσεις για την εξουδετέρωση του υπερπληθυσμού

Παρ' όλο που, τελικά, εδέχσε να αναγνωρισθεί η καίρια σημασία του πληθυσμιακού συνωστισμού,³ συνεχώς προβάλλεται ως δικαιολογία της απραξίας των αρμοδίων η αναγκαία μεγάλη δαπάνη.

Κι όμως, μερικά σχεδόν αδάπανα μέτρα θα ανακούφιζαν φοβερά την κατάσταση.

Συγκεκριμένα:

1. Η κατάργηση της προσωπικής κράτησης των οφειλετών από συμβατικές υποχρεώσεις - που ανέρχονται στο 25% με 30% των κρατουμένων - θα μειώσει τον πληθυσμό του Κορυδαλλού κατά σοβαρό ποσοστό. Άλλωστε η ρύθμιση αυτή θα ήταν σύμφωνη με το πρωτόκολλο 4, άρθρο 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων καθώς και με το άρθρο 11 του Διεθνούς Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων που απαγορεύουν ρητά την κράτηση για χρέη από συμβατικές υποχρεώσεις.

2. Το μεγαλύτερο μέρος από το 60% των εγκλείστων τοξικομανών είναι καταδικασμένοι ως δράστες άλλων πράξεων και το μικρότερο ως «μη εξαρτημένοι» χρήστες τοξικών ουσιών οι οποίοι κάποτε χαρακτηρίζονται και ως «έμποροι» επειδή πουλούν μέρος της δόσης τους για την αγορά της επόμενης. Αν καταργηθεί η φυλάκιση τουλάχιστον του μεγαλύτερου τμήματος του παραπάνω μικρότερου μέρους, είναι φανερό ότι πάντως η φυλακή θα απαλλαγεί από σοβαρό αριθμό κρατουμένων.

3. Πολλοί αλλοδαποί κρατούνται για μηδαμινές παραβάσεις που δεν δικαιολογούν κράτηση και μάλιστα μακρόχρονη προσωρινή κράτηση εν αναμονή εκδίκασης της υπόθεσής τους. Αν όμως πρόκειται για σοβαρές αξιόποινες πράξεις, δεν χρειάζεται καν φυλάκιση, αλλά τάχιση εφαρμογή της διαδικασίας της απέλασης. Αν αυτά εφαρμοσθούν - εφαρμόζονται πολύ επιτυχώς στην Ελβετία - θα μειωθεί τουλάχιστο στο μισό το 30% των κρατουμένων αλλοδαπών, δηλαδή γύρω στο 15%.

4. Η αναστολή εκτέλεσης της ποινής με παρακολούθηση (probation) που, ενώ προβλέπεται από την σωφρονιστική νομοθεσία μας, μένει νεκρό γράμμα, θα έπρεπε να εφαρμόζεται σε αρκετές περιπτώσεις που θεωρείται ότι απλή αναστολή δεν πρέπει να χορηγηθεί. Έτσι οι φυλακές θα απαλλάσσονταν από αρκετά σοβαρό αριθμό κρατουμένων. Οι «αρμόδιοι»

3. Η Ελληνική Εταιρία Εγκληματολογίας το είχε ρητώς επισημάνει με έγγραφό της προς τον Υπουργό Δικαιοσύνης της μετά από επίσκεψη των φυλακών του Κορυδαλλού. Είχε μάλιστα προβλέψει ότι θα ήταν απορίας άξιο αν δεν επακολουθούσαν ταραχές.

δικαιολογούν τη μη εφαρμογή του μέτρου αυτού με το επιχείρημα ότι δεν διαθέτουν τα σχετικά κονδύλια. Είναι, όμως, γνωστό στους ειδικούς ότι το μέτρο αυτό στοιχίζει πολύ λιγότερο από τη φυλακή (κατασκευή και συντήρηση χώρου φυλακών, συντήρηση, ιατρική περίθαλψη κρατούμενων κ.λ.π.). Και αυτό πέραν του ότι η probation βοηθάει πραγματικά τον ποινικό παραβάτη να ενταχθεί στην κοινωνία, να κερδίζει τη ζωή του κ.λ.π., αντί της ένταξής του στον περιθωριακό υπόκοσμο των φυλακών και τον εθισμό του στην αργία. Το ίδιο ισχύει για το μέτρο της παροχής κοινωνικής υπηρεσίας που επίσης μένει ανεφάρμοστο, αν και προβλέπεται από τη σωφρονιστική νομοθεσία μας.

5. Δεδομένου ότι σε άλλες φυλακές επαρχιών, ακόμη και στις αγροτικές, υπάρχει διαθέσιμος χώρος για κρατούμενους, επιβάλλεται η μεταφορά σ' αυτές αρκετών κρατούμενων του Κορυθαλλού (φυσικά, κατά προτίμηση των κυριότερων ταραξιών). Τονίζω ότι οι Αγροτικές φυλακές λειτουργούσαν πάντοτε πολύ επιτυχέστερα από τις συνήθεις φυλακές, ήταν δε και ανθρωπινότερες και υγιεινότερες. Εν τούτοις έχουν κλείσει μερικές (Ωρωπού, Βίδου Κέρκυρας) και οι απομένουσες δεν είναι πλήρεις.

6. Τέλος, εφόσον δεν υπάρχουν ειδικοί ποινικοί δικαστές, όλοι οι δικαστές πρέπει το ταχύτερο να γνωρίσουν από κοντά τις φυλακές, την ψυχοφθόρο επίδρασή τους, το στιγματισμό που ακολουθεί τον αποφυλακιζόμενο, που δεν μπορεί πια να βρει γι' αυτό δουλειά, και την ένταξή του στις περιθωριοποιημένες κοινωνικές - αντικοινωνικές - ομάδες. Και να σταθμίζει τί βάρος έχει από τη μια μεριά το αγαθό που ο δράστης προσέβαλε, τί βάρος έχουν, από την άλλη, η καταστροφή - ουσιαστικά - ενός ανθρώπου που θα σταλεί στη φυλακή και ο μελλοντικός αντίκτυπός της στην κοινωνία.

Δε θεωρώ άσκοπο να επισημάνω ότι η φυλάκιση συνεπάγεται στην πράξη στέρηση πολλών θεμελιωδών δικαιωμάτων του κρατούμενου. Βασικά της ελευθερίας κίνησης αλλά και των δικαιωμάτων στην οικογενειακή ζωή, στην (επαγγελματική) εργασία, στην προσωπική αξιοπρέπεια (αφού στιγματίζει και μάλιστα για μια ζωή), στη γενετήσια αυτοδιάθεση (που είναι μια πλευρά της προσωπικής ελευθερίας) κ.λ.π.

Κατά βασική αρχή του ποινικού δικαίου, που ισχύει ήδη από την εποχή του Beccaria, η επιβολή μιας ποινής - ιδίως της στερητικής της ελευθερίας που, όπως είπαμε, συνεπάγεται προσβολή σημαντικών δικαιωμάτων του τιμωρουμένου - πρέπει να είναι αναγκαία και δίκαιη και να προσμετράται έτσι, ώστε να μην υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο.

Σήμερα, υπάρχει σχεδόν ομοφωνία στην εκτίμηση ότι η φυλάκιση σε πλείστες περιπτώσεις δεν εξυπηρετεί τίποτε και ότι άλλα μέτρα τιμωρητικά είναι δικαιότερα αφού στις περισσότερες περιπτώσεις ανταποκρίνονται σε μεγαλύτερο βαθμό στην αναλογικότητα μεταξύ βλαβέντος από την αξιόποινη πράξη αγαθού και βλαπτομένων αγαθών (δικαιωμάτων του

ανθρώπου κ.λ.π.) του δράστη. Συγχρόνως δε είναι και περισσότερο λυσιτελή και κοινωνικά χρήσιμα αφού αποδεικνύονται λιγότερο πρόσφορα για την σταθεροποίηση του δράστη στην εγκληματική δραστηριότητα και περισσότερο πρόσφορα για την κοινωνική του ένταξη. Συνεπώς αυτά τα άλλα μέτρα πρέπει να εκτοπίσουν τη φυλάκιση ως τιμωρία - κανόνα.

Πρέπει, δηλαδή, να βαίνουμε στο νόμο και στην πράξη, προς αντεγκληματική πολιτική κατά την οποία η φυλάκιση θα επιβάλλεται μόνο στους σοβαρούς επικίνδυνους εγκληματίες, αυτούς που δείχνουν ήδη με την επαναλαμβανόμενη ή την ειδεχθή εγκληματική τους δραστηριότητα ότι θέτουν σε σοβαρό κίνδυνο σημαντικά αγαθά των μελών της κοινωνίας. Αυτές τις αρχές πρέπει να ενστερνισθούν οι δικαστές, με καλύτερη γνώση των πραγμάτων - όχι βέβαια με παρεμβάσεις άλλης εξουσίας. Και αυτό θα συντελέσει στη μελλοντική μείωση των εγκλειστών στις φυλάκες.

Τα μέτρα κατά του υπερπληθυσμού που προτείναμε παραπάνω είναι άμεσης εφαρμογής και σχεδόν αδάπανα ή λίγο δαπανηρά.

Παραπλεύρως υπάρχουν άλλα περισσότερο δαπανηρά (π.χ. ανέγερση νέων φυλακών) και πιο μακρόχρονα (κυρίως οργάνωση της πρόληψης της εγκληματικότητας με ποικιλία μεθόδων και μέτρων).

Είναι ενθαρρυντικό ότι ο τωρινός Υπουργός της Δικαιοσύνης άρχισε να εφαρμόζει μερικά μέτρα μείωσης του υπερπληθυσμού του Κορυδαλλού που και εμείς είχαμε ήδη προτείνει.⁴ Τόσο η μεταφορά από τον Κορυδαλλό κρατούμενων, ιδίως επικίνδυνων, σε άλλες φυλακές και δη και αγροτικές, όσο και η αποστολή στην Αλβανία των Αλβανών κρατούμενων αποτελούν μέτρα αποσυμφόρησης του Κορυδαλλού, τα οποία επικροτούμε και τα οποία, παρά τις αντιδράσεις των μεταφερθέντων, πρέπει να μην ανακληθούν.

Επίσης ορθό και αποτελεσματικό θεωρούμε το υπουργικό μέτρο κατά το οποίο η προσωπική κράτηση θα επιβάλλεται μόνο σε κακουργήματα.

4. Βλ. Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, «Κρατούμενοι και Δικαιώματα του Ανθρώπου», υπεύθυνες έκδοσης Κ. Σπινέλλη και Α. Τσήτσουρα, Εκδόσεις Α.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1996, σελ. 103 επ.